

**การใช้กลอุบายของวัสสการพราหมณ์ในพระพุทธศาสนาและอุบายใน
วรรณกรรมสามก๊กในโกศล 3 ประการ
USING TRAP OF VASSAKARA BRAHMA IN BUDDHISM AND HUANG GAI
IN ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS IN ACCORDANCE WITH
BUDDHIST TEACHING; THREE PROFICIENCIES (KOSALLA)**

พระครูสุภัทรพรหมคุณ*

Phrakrusuphutarapromkul

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้กลอุบายของวัสสการพราหมณ์ในพระพุทธศาสนาและอุบายในวรรณกรรมสามก๊กในโกศล 3 ประการ จากการศึกษา พบว่า การใช้อุบายนั้นสามารถจัดเป็นโกศลทั้ง 3 ได้ดังนี้ 1. อายโกศล ในแง่มองว่าเป็นการนำเอาความฉลาดไปใช้ในความเจริญ อุบายและวัสสการพราหมณ์ สามารถนำความรู้และสติปัญญาของตน มาสร้างความเจริญให้แก่ฝ่ายของตน 2. อปายโกศล มองในแง่การสูญเสีย ฝ่ายโจโฉและเมืองไวสาลี ย่อมไม่เกิดประโยชน์จากการกระทำของฝ่ายจิวยี่ และพระเจ้าอชิตศัตรู เพราะฝ่ายโจโฉและเมืองไวสาลี เป็นฝ่ายถูกกระทำจากการนำเอาสติปัญญาของวัสสการพราหมณ์และอุบายมาสร้างความเสียหายให้แก่ตน 3. อุบายโกศล ความฉลาดในการแก้ไขปัญหา ผลักวิกฤตให้เป็นโอกาส หากเน้นชัดในเรื่องนี้ ทำให้เห็นว่า ทั้งวัสสการพราหมณ์และอุบาย มีความเด่นชัดในเรื่องการใช้สติปัญญาของตนในการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่การวิเคราะห์อะไรคือปัญหา อะไรคือสาเหตุทำให้เกิดปัญหา หนทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และการหาทางออกของปัญหา จนเป็นเหตุทำให้การใช้อุบายของวัสสการพราหมณ์และอุบายก็สำเร็จด้วยดี

คำสำคัญ: วัสสการพราหมณ์, พระพุทธศาสนา, วรรณกรรมสามก๊ก

ABSTRACT

The objective of this article is to examine the use of trap of Vassakara Brahma in Buddhism and Huang Gai in Romance of the Three Kingdoms in accordance with the three proficiencies (Kosalla) which is the Buddhist principle. The result of the study has found that the using of both the trap of and Vassakara Brahma and Huang Gai is organized in three proficiencies; 1. (aya-kosalla) The proficiency as to gain or progress, Vassakara Brahma and Huang Gai can utilize ones own knowledge to solve the problems to their kingdom 2. (Apaya-kosalla) The proficiency as to loss or

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

regress, for Cáo Cao and Vaishali are destroyed by the knowledge and using the trap of Huang Gai and Vassakara Brahma. However, proficiency is not useful to Cáo Cao and Vaishali 3. (Upaya-kosalla) The proficiency is used as a means and method to fix the problems. Huang Gai and Vassakara Brahma change the crisis as chance. For this method, we've found that they are talented at using trap solving the problems namely analyzing what the problem is? What is the source of the problem? And what is the way to solve the problem. This critical thinking of Huang Gai and Vassakara Brahma made using the trap successful.

Keywords: Vassakara, Buddhism, the Three Kingdoms

บทนำ

คำว่าอุบาย ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายว่า วิธีการอันแยบคาย, เล่ห์กล หรือเล่ห์เหลี่ยม¹ มักนิยมใช้ควบคู่กับคำว่ากล (กลอุบาย) หมายถึงลวงให้หลงเชื่อ ลวงให้เข้าใจ ผิดคิดว่าจริง หรือทำให้ฉงนสนเท่ห์ ในพระพุทธศาสนาคำว่า อุบาย คือ อุปาย ในภาษาบาลี วัสสการสูตร เป็นพระสูตร ที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยเรื่อง พระเจ้าอชาตศัตรู กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ต้องการจะตีเมืองไวสาลี เนื่องจากหมู่บ้านปัญจคามตำบลหนึ่ง เป็นดินแดนใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างแคว้นมคธ 8 โยชน์ และเป็นของเมืองไวสาลี 8 โยชน์ มีคณาชชาติมีค่ามาก ไหลมาจากเชิงเขา เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรู กษัตริย์ผู้ครองแคว้นมคธ ทรงทราบตั้งใจจะเข้าไปเก็บเอา แต่พวกเจ้าลิจฉวีไปเก็บเอาเสียก่อน พระเจ้าอชาตศัตรูมาที่หลังเมื่อทรงทราบเรื่อง ก็พิโรธ แม้ในปีต่อมาเจ้าลิจฉวีก็กระทำเช่นนั้นเหมือนกัน จึงเป็นเหตุทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูพิโรธเป็นอย่างมาก แต่ก็ทรงดำริว่า การจะสู้รบกับเจ้าลิจฉวีเป็นเรื่องยาก แม้จะทำการศึกก็หาทำได้ครั้งเดียวไม่ เพราะเมืองไวสาลีมีความมั่นคงในด้านการปกครอง การจะทำการศึกกับเมืองไวสาลี จำจะต้องปรึกษากับบัณฑิต การศึกจึงจะสำเร็จผล บัณฑิตที่เหมือนพระพุทธเจ้าก็ไม่มี ครั้นจะเสด็จไปเอง ก็คงไม่ได้ผลอะไร เพราะพระพุทธเจ้าไม่สนับสนุนปาณาติบาต จึงได้ส่งวัสสการพราหมณ์ ซึ่งเป็นมหาอำมาตย์ ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแทน และได้ฟังอธิปหานิยธรรม 7 ประการ คือ²

1. หมั่นประชุมกันเนื่อง ๆ
2. ประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้วยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมที่บัญญัติไว้
4. เคารพนับถือเชื่อฟังและให้เกียรติแก่ผู้เป็นประธาน ผู้บริหารหมู่คณะ และปฏิบัติตามหลักธรรมที่บัญญัติไว้
5. ให้เกียรติ ให้ความปลอดภัยแก่สตรีเพศ ไม่ข่มเหงฉุดคร่า
6. เคารพนับถือบูชาพระเจดีย์ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกเมือง และไม่บั่นทอนผลประโยชน์ที่เคยอุปถัมภ์บำรุงพระเจดีย์เหล่านั้น

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2546) หน้า 1385.

² ที่ม.มหา.10./135/81.

7. จัดการอารักขาโดยธรรมแก่พระอริยะ ด้วยตั้งความปรารถนาว่า พระอริยะเหล่านี้ที่ยังไม่มาสู่บ้านนี้เมืองนี้ขอให้มา ส่วนที่มาแล้วขอให้ท่านอยู่ผาสุก

ในอดีตพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมนี้แก่เจ้าวัชชี และทรงตรัสรับรองผลว่า ตราบใดชาววัชชีปฏิบัติอธิปหานิยธรรม ๗ ประการ ตราบนั้น ชาววัชชีพึงหวังความเจริญส่วนเดียว ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย วัสสการพราหมณ์ กราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ชาววัชชีประกอบด้วยอธิปหานิยธรรมแม้แต่ละอย่าง ก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย จะกล่าวไปถึง ชาววัชชีผู้ประกอบด้วยอธิปหานิยธรรม 7 ประการเล่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ อนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินมคธพระนามว่า อชาตศัตรูเวเทหิบุตร ไม่พึงทำการยุทธกับแคว้นวัชชี นอกจากจะเกลี้ยกล่อม ยุยงให้แตกกัน ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์ผู้มีกิมมากกราบลาไป ณ บัดนี้”³ จากการสนทนาในครั้งนี้ วัสสการพราหมณ์ด้วยความเป็นผู้ฉลาดในการใช้กลอุบาย จึงรู้ว่า การจะตีเมืองไวสาลีต้องทำอะไร ต่อมาวัสสการพราหมณ์ได้คิดกลอุบายเจ็บกายขึ้นมา

ในวรรณกรรมสามก๊ก แต่งจากพงศาวดารจีน สมัย พ.ศ. 763-823⁴ ได้พูดถึงการใช้กลอุบายเจ็บกายนี้เช่นเดียวกัน และมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับวัสสการสูตร ในพระพุทธศาสนา คือหวังผลทางการเมืองเหมือนกัน ระหว่างจิวอี้กับโจโฉ ขงเบ้งเดิมพันด้วยชีวิตกับจิวอี้ในการที่จะหลอกเกาทัณฑ์มาให้จิวอี้ 1 แสนดอก ในเวลาสามวัน โจโฉรู้สึกอับอายที่ถูกขงเบ้งหลอกด้วยกลอุบายเอาลูกเกาทัณฑ์มาจากกองทัพอโจโฉได้ ซึ่งก่อนหน้านี้โจโฉก็ถูกจิวอี้แฉกลอุบายหลอกให้เจียวกานเอาชาวลงมาแฉแก่โจโฉกล่าวหาว่าข่มขืนกับเตียวฮั่น คิดใจอกห่าง จะมาขออยู่กับจิวอี้ เมื่อโจโฉระแวงแม่ทัพเรือเกงจิ๋ว ข่มขืนกับเตียวฮั่น หลงกลอุบายที่จิวอี้ทำให้โจโฉหลงกล จึงทำให้โจโฉหลงกลสั่งประหารข่มขืนกับเตียวฮั่น จึงทำให้โจโฉอับอายเป็นครั้งที่ 2 ขุนอิ้วจึงวางอุบายให้โจโฉลงจิวอี้บ้าง วางกลอุบายให้ ขั้วต่ง กับขั้วโฮ ผู้น้องของข่มขืน แสร้งเอาความแค้นในการอ้างเพื่อมาขอสามีภักดีอยู่กับจิวอี้พร้อมกับพลทหาร 500 นาย ซึ่งเป็นกลลวงของโจโฉที่ส่งขั้วต่ง และขั้วโฮเข้ามาเป็นสายเพื่อหาข่าวในกองทัพของจิวอี้ แต่ทว่าการศึกษาของจิวอี้ก็ได้ส่งอุบายเข้าไปหาข่าวในกองทัพโจโฉเหมือนกัน แต่จิวอี้ตกใจโจโฉได้เนิ่นกว่า ด้วยอุบายเจ็บกายของอุบาย เป็นเหตุทำให้โจโฉต้องแตกทัพ นับได้ว่า การใช้กลอุบายด้วยความฉลาดในการแก้ไขปัญหาในการทำศึกสงครามทั้งวัสสการพราหมณ์และอุบาย ล้วนแล้วแต่มีฐานมาจากการใช้กลอุบายเจ็บกายเหมือนกัน กลอุบายเป็นแผนการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ตามที่ตั้งใจหรือวางแผนเอาไว้ ขึ้นอยู่กับว่า ผู้นำกลอุบายไปใช้ในทางที่ถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ การใช้กลอุบายเป็นศาสตร์และศิลป์ที่มีมาอย่างยาวนาน แม้คำสอนในพระพุทธศาสนา อันเป็นภูมิปัญญาของอินเดียโบราณ ก็มีการใช้กลอุบายในการใช้ประยุกต์แก้ไขปัญหาเช่นเดียวกันกับในวรรณกรรมสามก๊กของจีน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องวัสสการพราหมณ์อันเป็นเรื่องราวของการใช้กลอุบายในพระพุทธศาสนา และอุบายภายในวรรณกรรมสามก๊ก เป็นงานวรรณกรรมชั้นเลิศ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวจีนโบราณ ทั้งสองเรื่อง เป็นเรื่องราวที่นักวิชาการพระพุทธศาสนาและนักศึกษาวรรณคดี ย่อมรู้จักเป็นอย่างดี เนื่องจากเรื่องวัสสการพราหมณ์และสามก๊กทั้งสอง มีความเป็นศาสตร์และศิลป์ของการใช้กลอุบายในการทำศึกสงครามเหมือนกัน อีกทั้งประเทศจีนและอินเดียถือได้ว่า เป็นประเทศในเอเชียที่มีนักปราชญ์และศาสนาเกิดขึ้นมากมาย องค์ความรู้เรื่องการใช้กลอุบายที่ปรากฏในเรื่องวัสสการพราหมณ์มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนาและอุบายใน

³ อัง.สัทตก. 37/20/58. (มหามกุฏ)

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน). สามก๊ก เล่ม 2.2547. หน้าปก.

วรรณกรรมสามก๊กเป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์จีนโบราณ แต่ทว่าเรื่องราวทั้งสอง มีความคล้ายกันในเรื่องของการใช้กลอุบาย “เจ็บบาย” เหมือนกัน สารัตถะแห่งการใช้กลอุบาย คือการใช้ความฉลาดแก้ไขปัญหาคือได้อาศัยวิธีการหรือการวางกลอุบายต่าง ๆ ที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมและสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยปัญญา ทั้งก่อให้เกิดโทษแก่บุคคลอื่น และทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สร้างคุณและโทษให้เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย การศึกษาการใช้กลอุบายในการแก้ไขปัญหของวัสสการพราหมณ์ในพระพุทธศาสนาและอุบายในวรรณกรรมสามก๊กนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาบริบทแนวคิดการใช้กลอุบายของวัสสการพราหมณ์และอุบายในวรรณกรรมสามก๊ก และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้กลอุบายกุศโลบาย จัดเข้าในโกศล 3 ประการ ในพระพุทธศาสนาอย่างไร

โกศล 3 ประการคืออะไร

คำว่า โกศล หมายถึง ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มักใช้คู่กับ อุบาย เพราะเหตุว่า การจะนำอุบายไปใช้ให้เกิดประโยชน์สำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความฉลาด รอบรู้ด้วยอุบาย จัดอยู่ในโกศล 3 ประเภท คือ⁵

1. อายโกศล ฉลาดในการนำอุบาย ไปใช้ในทางเจริญ ในทางสร้างสรรค์ และเหตุของความเจริญ สร้างความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น หมายถึงพิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายว่าเมื่อตนได้กระทำการชั่วกรรมชั่วย่อมส่งผล ให้ตนเองได้รับความลำบาก อย่างแน่นอน ผู้ฉลาดในอายโกศลนี้ ย่อมแจ้งชัดในเหตุและผลที่จะตามมา อายโกศลมีลักษณะ 2 อย่างคือ

1.1. การละทิ้งสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ (อนัตตทานิ) กล่าวคือ ไม่กระทำการสิ่งใดที่ไม่ใช่ประโยชน์ ไม่สร้างความเสื่อมเสียให้กับตนเองและผู้อื่น

1.2. สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น (อตัฏฐปัตติ) แก่ตนเองและผู้อื่น จากความเฉลียวฉลาด

2. อปายโกศล ฉลาดในการนำอุบายไปใช้ในทางเสื่อม นำเอาความรู้ไปใช้ในทางเสียหายหรือสร้างเหตุแห่งความเสื่อมแก่ผู้อื่น ลักษณะของอปายโกศล คือ ฉลาดในความเสื่อม ในความไม่เจริญ มีลักษณะ 2 ประการ

2.1. ละทิ้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ (อตัฏฐทานิ)

2.2. ทำสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ให้เกิดขึ้น (อนัตถูปัตติ)

3. อุปายโกศล ฉลาดในการนำอุบาย ไปแก้ไขเหตุการณ์ หรือวิธีที่จะทำให้สำเร็จ หลีกเลียงเหตุปัจจัยในความเสื่อม มีสติปัญญาและไหวพริบ ในการดำเนินไปในทางให้ถึงความสำเร็จ สามารถแก้วิกฤตให้เป็นโอกาส สร้างปัญหาให้เป็นปัญญา

แนวคิดการใช้กลอุบายของวัสสการพราหมณ์

พระเจ้าอชาตศัตรูร่วมกันวางแผนกับวัสสการพราหมณ์ โดยการออกอุบายให้ลงโทษวัสสการพราหมณ์โดยการโบยหลัง วัสสการพราหมณ์จึงขอลี้ภัยเข้าไปอยู่ในแคว้นวัชชี เจ้าลิจฉวีบางคน ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ไว้วางใจในทำนองของวัสสการพราหมณ์ อาจเป็นอุบายซ่อนกลของฝ่ายตรงข้าม วัสสการพราหมณ์จึงได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง พร้อมกับสภาพร่างกายที่ถูกโบย ที่ตนได้รับอาชญาในครั้งนี้เกิดจากการกล่าวเข้าข้างฝ่ายวัชชี เจ้าวัชชีทั้งหลายดูท่าที ดูสภาพบาดแผลจากการถูกลงโทษของวัสสการพราหมณ์ก็หลงเชื่อ ตรัส

⁵ พระมหาพงษ์ประภากรณี วิสุทธิญาณเมธี. การใช้อุบาย. หจก.โรงพิมพ์เจริญอักษร. 2561. หน้า 3-4.

ถามตอนที่ท่านอยู่แคว้นมคธ ท่านทำหน้าที่อะไร วัสสการพราหมณ์กราบทูล เป็นอำมาตย์ผู้พิพากษาคดี เจ้า
ลิจฉวี จึงได้พิจารณา ให้วัสสการพราหมณ์ทำหน้าที่เป็นอำมาตย์ผู้พิพากษาคดีต่อไป นอกจากนี้ วัสสการพ
ราหมณ์ยังได้ทำหน้าที่สอนศิลปวิทยาแก่เหล่าพระราชกุมารของกษัตริย์ทั้งหลายอีกด้วย วัสสการพราหมณ์
ได้รับใช้กษัตริย์ลิจฉวีด้วยความซื่อสัตย์โดยดีเสมอมา เมื่อจะทำการใหญ่จะทำโดยพลการมิได้ การรอคอย
โอกาสและจังหวะ เป็นขั้นตอนหนึ่งของแผนการในอุบายนี้คือ การสร้างความไวเนื้อเชื่อใจ ภยของมนุษย์มัก
เกิดมาจากความไวเนื้อเชื่อใจของคนใกล้ชิด เพราะขาดความเฉลียวใจ เพื่อนหักหลังเพื่อน สามหักหลังภรรยา
ลูกน้องหักหลังเจ้านาย

วันหนึ่งเมื่อถึงโอกาสที่จะสอนวิชา กุมารลิจฉวีก็เสด็จมาโดยพร้อมเพรียงกัน ทันทิวัสสการพ
ราหมณ์ก็มาถึงและแกล้งเชิญพระราชกุมารพระองค์ที่สนิทสนมเข้าไปพบในห้องส่วนตัว แล้วก็ทูลถามเรื่องที่
ไม่ใช่ความลับแต่ประการใด ดังเช่นถามว่า ชวานาจุณโคมาคู้หนึ่งเพื่อเทียบไถโซ่หรือไม่ พระราชกุมารลิจฉวีก็
รับสั่งเห็นด้วยว่าชวานาก็คงจะกระทำได้ดังคำของพระอาจารย์ ถามเพียงเท่านั้นพราหมณ์ก็เชิญให้เสด็จกลับ
ออกไป

ครั้นถึงเวลาเลิกเรียนเหล่าโอรสลิจฉวีก็พากันมาซักไซ้ พระราชกุมารว่าพระอาจารย์เรียกเข้าไปข้าง
ใน ได้ไต่ถามอะไรบ้าง ขอให้บอกมาตามความจริง พระราชกุมารพระองค์นั้นก็เล่าเรื่องราวที่พระอาจารย์เรียก
ไปถาม แต่เหล่าพระราชกุมารสงสัยไม่เชื่อคำพูดของพระสหาย ต่างองค์ก็วิจารณ์ว่าพระอาจารย์จะพูดเรื่อง
เหลวไหลไร้สาระเช่นนี้เป็นไปไม่ได้ และหากว่าจะพูดจริงเหตุใดจะต้องเรียกเข้าไปถามข้างในห้อง ถามข้าง
นอกห้องก็ได้ สงสัยว่าท่านอาจารย์กับพระราชกุมารต้องมีความลับอย่างแนนอน แล้วก็มาพูดโกหก ไม่กล้า
บอกตามความเป็นจริง แกล้งพูดไปต่าง ๆ นานา พระราชกุมารลิจฉวีทั้งหลายเห็นสอดคล้องกันก็เกิดความ
โกรธเคือง การทะเลาะวิวาทก็เกิดขึ้นเพราะความขุ่นเคืองใจ ความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีมาตลอดก็ถูกทำลาย
ย่อยยับลง

เวลาผ่านไปตามลำดับ เมื่อถึงคราวที่จะสอนวิชาที่จะเชิญพระราชกุมารพระองค์หนึ่ง พระราชกุมารก็
ตามพราหมณ์เข้าไปในห้องเฉพาะ พราหมณ์จึงถามเพื่อความแปลก ๆ ว่า ขอภัย ช่วยตอบด้วย อย่าหาว่า
ตำหนิหรือลบหลู่ ครูขอร้องว่าวันนี้พระราชกุมารเสวยพระกระยาหารอะไร รสชาติดีหรือไม่ พอพระทัยมาก
หรือไม่ พระราชกุมารก็เล่าเรื่องเกี่ยวกับพระกระยาหารที่เสวย หลังจากนั้นก็สนทนาเรื่องทั่วไป แล้วก็เสด็จ
กลับออกมายังห้องเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการสอนพระราชกุมารลิจฉวีทั้งหมดก็มาถามเรื่องราวที่มีมาว่าท่าน
อาจารย์ได้พูดเรื่องอะไรบ้าง พระราชกุมารก็ตอบตามความจริง แต่เหล่าพระราชกุมารกลุ่มอื่นต่างไม่เชื่อ
เพราะคิดแล้วไม่สมเหตุสมผลต่างขุ่นเคืองใจด้วยเรื่องไร้สาระเช่นเดียวกับพระราชกุมารพระองค์ก่อน และเกิด
ความแตกแยกไม่คบกันอย่างกลมเกลียวเหมือนเดิม

พราหมณ์เจตนาหาเหตุยุแหย่ซ้ำเติมอยู่เสมอ ๆ แต่ละครั้ง แต่ละวัน นาน ๆ ครั้ง เห็นโอกาสเหมาะก็
จะเชิญพระราชกุมารเสด็จไปโดยไม่มีสารประโยชน์อันใด แล้วก็แกล้งทูลถาม บางครั้งก็พูดว่า นี่แน่ข้า
พระองค์ได้ยืมข้าวเล้าลือกันทั่วไป เขานินทาพระราชกุมารว่าพระองค์แสนจะยากจนและขัดสนในบรรดาเจ้า
ลิจฉวีด้วยกัน จะเป็นเช่นนั้นแน่หรือพิเคราะห์แล้วไม่น่าเชื่อ ณ ที่นี้ไม่มีผู้ใด ขอให้ทรงเล่ามาเถิด บางครั้งก็พูด
ว่าข้าพระองค์ขอลูกถามพระราชกุมาร เพราะได้ยินเขาเล้าลือกันทั่วไปเยาะเย้ยดูหมิ่นท่าน ว่าท่านนี้มีร่างกาย
ผิวดุปรหลาดต่าง ๆ นานาจะเป็นจริงหรือไม่ ใจไม่ยากเชื่อเลยเพราะไม่เห็น ถ้าหากมีสิ่งใดที่ลำบากยากแค้น
ก็ตรัสมาเถิด

พระราชกุมารได้ทรงฟังเรื่องที่พระอาจารย์ถามก็ตรัสถามกลับว่า สงสัยเหลือเกินเรื่องไม่สมควร เช่นนี้ท่านอาจารย์จะถามทำไม แล้วก็ชักใช้ว่าใครเป็นผู้มาบอกกับอาจารย์ พราหมณ์ก็ตอบว่าพระราชกุมาร พระองค์โน้นตรัสบอกเมื่ออยู่กันเพียงสองต่อสอง กุมารพระองค์นั้นไม่ทันได้ไตร่ตรอง ก็ทรงเชื่อในคำพูดของอาจารย์ ด้วยความวู่วามก็กริ้วพระราชกุมารที่พระอาจารย์ใส่ความตน จึงตัดพ้อต่อกันขึ้น เกิดความโกรธเคืองทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ ฝ่ายพระราชกุมารที่พราหมณ์ไม่เคยเรียกเข้าไปหาก็ไม่พอพระทัยพระราชกุมารที่พราหมณ์เชิญไปพบ พระราชกุมารจึงฉวยโอกาสและเห็นห่างกัน ต่างองค์ต่างเห็นว่าพระบิดาของตนมีอำนาจล้นเหลือ จึงมีใจกำเริบไม่เกรงกลัวกัน เมื่อทะเลาะกัน ต่างฝ่ายต่างก็นำเอาความไม่ดีของอีกฝ่ายหนึ่งมาโฆษณาในที่ประชุม ธรรมชาติของชาวลิมมิกจะได้ผลในสังคมที่คนมักไม่ค่อยถูกกัน และจะถูกนำเสนอต่อผ่านไปโดยคนที่ไม่ค่อยคิดพิจารณา ส่วนคนหูเบา ก็มักจะเป็นเหยื่อ

ในขณะนั้นวัสสการพราหมณ์ก็คอยยุคลุคศิษย์ แต่งกลอุบายให้เกิดความแคลงใจ พระโอรสภคินีลิจฉวีทั้งหลายได้ไตร่ตรองในอาการน่าสงสัยก็เข้าใจว่าเป็นจริงดังถ้อยคำที่อาจารย์บั่นเรื่องขึ้นมา ไม่มีเหลือเลยสักพระองค์เดียวที่จะมีความรักใคร่กลมเกลียว ต่างขาดความสัมพันธ์ เกิดความเดือดร้อนใจ แต่ละพระองค์นำเรื่องไม่ดีที่เกิดขึ้นไปทูลพระบิดาของตน ความแตกแยกก็ค่อย ๆ ลุกลามไปสู่พระบิดา เนื่องจากความหลงเชื่อโอรสของตน ปราศจากการใคร่ครวญเกิดความผิดซ่องหมองใจกันขึ้น ฝ่ายวัสสการพราหมณ์ครั้นเห็นโอกาสเหมาะสมก็คอยยุแหย่อย่างง่ายดาย ทำกลอุบายต่าง ๆ พูดยูงตามกลอุบายตลอดเวลา เวลาผ่านไปประมาณ 3 ปี ความร่วมมือกันระหว่างภคินีลิจฉวีทั้งหลายและความสามัคคีถูกทำลายลงสิ้น ความเป็นมิตรแตกแยก ความเสื่อม ความหยาดหยดก็บังเกิดขึ้น ภคินีแต่ละพระองค์ระแวงแคลงใจ มีความขุ่นเคืองใจซึ่งกันและกัน อุบายของวัสสการพราหมณ์เหมือนน้ำเซาะทำให้เสาเรือนผุร่อน

วัสสการพราหมณ์สังเกตเห็นดังนั้น ก็รู้ว่าเหล่าภคินีลิจฉวีกำลังจะประสบความพินาศ จึงยินดีมากที่ภารกิจประสบผลสำเร็จสมดังใจ หลังจากเริ่มต้นด้วยความบากบั่นและความอดทนของตน จึงให้ลองตีกลองนัดประชุมภคินีลิจฉวี เชิญทุกพระองค์เสด็จมายังที่ประชุม ฝ่ายภคินีวัชชีทั้งหลายทรงสับสนสงสัยสงสัยกลองดังกึกก้อง ทุกพระองค์ไม่ทรงเป็นธุระในการเสด็จไป ต่างองค์รับสั่งว่าจะเรียกประชุมด้วยเหตุใด เราไม่ได้เป็นใหญ่ ใจก็ขลาด ไม่กล้าหาญ ผู้ใดเป็นใหญ่ มีความกล้าหาญไม่มีผู้ใดเปรียบได้ พอใจจะเสด็จไปร่วมประชุมก็เชิญเขาเถิด จะปรึกษาหารือกันประการใดก็ช่างเถิด จะเรียกเราไปประชุมมองไม่เห็นประโยชน์ประการใดเลยรับสั่งให้พ้นตัวไป และทุกพระองค์ก็ทรงเพิกเฉยไม่เสด็จไปเข้าร่วมการประชุมเหมือนเคย

เมื่อพิจารณาเห็นช่องทางที่จะได้ชัยชนะอย่างง่ายดาย พราหมณ์ผู้รอบรู้ในกลพิสัยสงครามก็หลอบส่งข่าว ให้คนสนิทเดินทางกลับไปยังแคว้นมคธ กราบทูลภคินีในสาสน์แจ้งว่า “ภคินีวัชชีทุกพระองค์ขณะนี้เกิดความแตกแยก แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่สามัคคีกันเหมือนแต่เดิม จะหาโอกาสอันเหมาะสมครั้งใดเหมือนดังครั้งนี้คงจะไม่มีอีกแล้ว ขอทูลเชิญพระองค์ยกกองทัพอันยิ่งใหญ่มาทำสงครามโดยเร็วเถิด”⁶

การใช้อุบายชนะศัตรูในการเมืองการปกครอง การที่ผู้นำ (ภคินี) จะปกครองประชาชนในรัฐได้อย่างมีความสุขจะต้องเป็นผู้ฉลาดในอุบาย (กุศโลบาย) เมื่อครองราชย์สมบัติก็ทรงดำเนินตามกุศโลบายการปกครองคือใช้หลักโกศล 3 ประการเป็นแบบแผน ประชาชนหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่จะอยู่เป็นสุข การเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับการใช้งาน ต้องอาศัยคนที่มีความสติปัญญา เฉลียวฉลาด ที่เหนือชั้น สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี ในส่วนของวัสสการพราหมณ์ เมืองไวสาลี ซึ่งเป็นเมืองที่พระเจ้าอชาตศัตรู

⁶ ที่.ม.อ. (ไทย) 13/337-340. อ้างใน พระมหาพวงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี. การใช้อุบาย. 2516 หน้า 227-231.

จะยกทัพไปตี เป็นเมืองที่ปกครองด้วยระบบระบบสามัคคีธรรมหรือคณาธิปไตย มีความมั่นคง เข้มแข็ง และมีความสามัคคี หากทำการรบซึ่งหน้า ผลการศึกย่อมเสียหายทั้งสองฝ่ายและอาจทำให้แพ้ต่อการศึกได้

แนวคิดการใช้อุบายของวัสสการพราหมณ์ เพื่อลดแรงปะทะเนื่องจากเมืองไวสาลีเป็นเมืองที่มีกำลังทหารค่อนข้างแข็ง หากจะรบ อาจจะต้องเสียกำลังพลเป็นจำนวนมาก บางทีอาจต้องพ่ายแพ้ เนื่องจากเมืองไวสาลี นอกจากจะปกครองด้วยระบบสามัคคีธรรมแล้ว ยังมีหลักธรรมในการบริหารบ้านเมือง ซึ่งยากต่อการทำศึกซึ่งๆหน้า แผนการของพระเจ้าอชาตศัตรูก็คือ การใช้อุบายในการทำศึก วางแผนคือ เข้าหาผู้รู้ และใช้คนที่มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผน ด้วยการทำให้คนแตกแยกสามัคคี ทำให้มีผลเสียจากการทำสงครามลดลง การใช้ปัญญาเอาชนะศัตรูโดยไม่เสียเลือดเนื้อ การวางแผนอย่างมีระบบ ไม่ด่วนตัดสินใจอะไรโดยปราศจากการวางแผนการวิเคราะห์ และมีความอดทน ไม่ใจร้อน

แนวคิดการใช้กลอุบายของอุยกาย

ในขณะที่กำลังคิดราชการว่าจะทำศึกเช่นไรกับทัพโจโฉ อุยกายเข้าไปหาจิวยี่แจ้งว่า ทหารโจโฉที่ยกมาทำศึกในครั้งนี้ มีจำนวนมากกว่าของเรานัก การรอตตั้งทัพนานนั้น สู้จะไม่ดีนัก เห็นที่จะต้องรีบทำศึกอานรบพุ่ง อุยกายแนะจิวยี่ว่า เหตุใดท่านไม่กำจัดกองทัพเรือของโจโฉด้วยเอาเพลิงเผาเสียเล่า จิวยี่เมื่อได้ฟังอุบายของอุยกาย จึงถามว่าความคิดอันนี้ ผู้ใดสอนท่านหรือ อุยกายบอกว่า กลอุบายนี้ตนคิดเอง จะมีผู้ใดมาสั่งสอนก็หาไม่ได้ จิวยี่กล่าวว่า กลอุบายนี้เราก็คิดเอาไว้เหมือนกัน ตอนนั้นชั่วต่ง ชั่วโฮมาอยู่ในกองทัพของเรา อันเป็นกลอุบายของโจโฉ เพื่อต้องการข่าวในกองทัพของเรา การที่จิวยี่ต้องการรับชั่วต่ง ชั่วโฮไว้ในกองทัพ เพื่อต้องการจะซ่อนกลของโจโฉแต่จะหาผู้ใดที่เหมาะสมจะเข้าไปถึงกองทัพของโจโฉได้ อุยกายจึงขออาสารับภาระนี้ จิวยี่กล่าวว่า หากท่านจะรับภาระหน้าที่นี้ เราจะต้องขึ้นเชิงกว่าอุบายของโจโฉมาก เนื่องจากโจโฉเจ้าเล่ห์หนัก คนที่จะไปลวงโจโฉได้นั้น จะต้องเหนือกว่าชั่วต่ง ชั่วโฮ มิฉะนั้นโจโฉจะรู้ทันได้ จิวยี่กล่าวว่า หากท่านรับอาสา ท่านจะต้องรับอาญาจากเราอย่างหนัก กลอุบายทั้งปวงจึงจะสำเร็จได้ โจโฉจึงจะไม่ขัดสงสัยในความข้อนี้อุยกายขึ้นรับอาสาเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ถึงตายก็ไม่เสียตายชีวิต ตั้งใจอาสาเอาโลหิตทาแผ่นดินให้ปรากฏ จิวยี่ได้ฟังมีใจยินดี คุณเขาคำนับ ต่อมาในเวลาเช้าจิวยี่ออกจากราชการพร้อมทหารทั้งปวงมาปรึกษา จึงกล่าวปรึกษาว่า โจโฉยกทัพมาครั้งนี้มีทหารเป็นจำนวนมาก ฝ่ายทหารของเราน้อยกว่าของกองทัพโจโฉนัก หากคิดจะรบพุ่งนั้น คงจะสำเร็จยากแม้ในวันเดียว ให้แจกเสบียงอาหารให้แก่ทหารให้ครบ 3 เดือน ถึงจะรบได้สะดวก เมื่ออุยกายได้ฟังอย่างนั้น จึงกล่าวแย้งว่า ต่อให้แจกไปถึงสามสิบเดือน การรบก็หาสำเร็จไม่ จงเร่งคิดออกรบโจมตีทัพของโจโฉให้แตกภายในเดือนเดียวเถิด หากทำไม่สำเร็จก็ให้ทำตามคำที่คำเดียวว่า เราทั้งหมดจงถอดเกราะทิ้งอาวุธ เข้าไปสวามิภักดิ์ต่อโจโฉไม่ตีกันหรือ คำพูดของอุยกายเป็นเหตุทำให้บันทอนหน้าใจกองทัพ ทำให้ทหารทั้งปวงไม่มีใจรบพุ่ง

จิวยี่เมื่อได้ฟังอย่างนั้น จึงกล่าวเป็นโกรธ เพื่อไม่ให้ผู้ใดสงสัย จึงสั่งให้ลงอาญาอุยกาย นำไปฆ่าเสีย กำเล่งจึงห้าม เนื่องจากอุยกายเป็นทหารเก่า การจะนำอุยกายไปฆ่าเสีย ยังไม่สมควร เพราะยังเป็นช่วงระหว่างการทำศึกสงคราม อาจเป็นอุปมงคล และทำให้ทหารเสียขวัญได้ ขอให้ดลเอาไว้เสียก่อน หากกำจัดโจโฉเสียแล้ว ค่อยฆ่าอุยกาย ก็ยังไม่สาย จิวยี่เมื่อได้ฟังอย่างนั้น เห็นควร จึงสั่งให้ไปอุยกาย 100 ครั้ง คนใช้โบยได้ประมาณ 50 ที่ ที่ปรึกษาแลเห็นทหารช่วยกันอ่อนน้อมขอยกโทษให้อีก จิวยี่จึงทำที่เป็นต่อาอุยกายด้วย

คำหยาบ แผลที่ถูกโบย แดกซ้ำโลหิตไหล อุกายสลบไปถึงสามครั้ง การที่จิวยี่ลงโทษอุกกายหนักเช่นนี้ ก็เพื่อหวังจะให้ชั่วต้ง ชั่วโฮเห็นว่าเป็นจริง จะได้นำเอาชาวเท็งนี้ไปแจ้งให้แก่โจโฉตามที่เห็น จากนั้นอุกกายได้เขียนจดหมายให้งำเต็กไปขอสวามิภักดิ์กับโจโฉ งำเต็กจึงปลอมตัวเป็นชาวประมง เพื่อไปเข้าชายของทหารโจโฉ งำเต็กเลยนำเอาหนังสือที่อุกกายเขียนมามอบให้โจโฉ เดิมทีนั้นโจโฉก็ไม่ไว้วางใจที่งำเต็กเอง ก็เป็นถึงที่ปรึกษาของขุนกวน อีกทั้งตนเองและขุนกวนก็ทำการศึกกันอยู่ โจโฉรับหนังสือมาอ่าน เมื่ออ่านเสร็จก็โกรธ แล้วคิดว่า ต้องเป็นกลลวงของจิวยี่แน่ๆ แสร้งให้อุกกายแต่งหนังสือมาลวงตน จึงสั่งให้นายทหารเอางำเต็กไปฆ่าเสีย ในขณะที่ทหารกำลังจะเอางำเต็กไปฆ่า นั้น งำเต็กแหงนมองฟ้าแล้วหัวเราะ โจโฉก็สงสัย จึงให้เอางำเต็กกลับมาสอบถามอีก กล่าวว่า “เรารู้ว่าเป็นอุบายของจิวยี่จึงสั่งให้ฆ่าเจ้า ทำไมเจ้าจึงหัวเราะ” งำเต็กบอกว่า “ตนหาได้หัวเราะโจโฉไม่ แต่หัวเราะอุกกาย ที่เลือกนายไม่ถูก ไม่รู้จักว่าคนไหนดีหรือไม่ดี” โจโฉบอกแก้งำเต็กว่า “เราเป็นแม่ทัพปกครองพลทหารนับแสน อุบายแค่นี้ ทำไมเราจะไม่รู้” โจโฉบอกแก้งำเต็กว่า จดหมายมีพิรุณหลายอย่างเช่น หากอุกกายบริสุทธิ์ใจจริงทำไมไม่กำหนดวันและพาครอบครัวอพยพมาอยู่ งำเต็กหัวเราะโจโฉแล้วแสร้งพูดว่า เราเห็นว่าท่านฉลาดในตำราพิชัยสงครามแต่ท่านหารู้ไม่ว่า ผู้ที่จะหนีเจ้านายไปอยู่กับผู้อื่น ซึ่งจะกำหนดวันมาก่อนนั้น หาได้มีธรรมเนียมมาก่อนไม่ การกำหนดวันมาก่อน จะต้องทำให้ผู้มารับเสียการ อีกทั้งผู้ถือหนังสือมา ก็จะมีคามผิดด้วย เมื่อได้ฟังเหตุผลจากงำเต็ก โจโฉก็คลายความโกรธ ขอฆางำเต็ก งำเต็กจึงกล่าวว่า “การที่ตนมาขอสวามิภักดิ์อยู่ด้วยนี้หาใช่เพราะรักยศศักดิ์ไม่ แต่เพราะเห็นว่าบ้านเมืองทุกวันนี้กำลังร่วโรยอยู่แล้ว หากท่านทำนุบำรุงอาณาประชาราษฎร์ได้อยู่ถึงเพียงนี้ ข้าพเจ้าตั้งใจจะมาฝากตัว จะได้มีความสุขสืบไป”

ขณะนั้นมีคนมากระซิบบอกโจโฉว่าบัดนี้ชั่วต้ง ชั่วโฮลอบบอกความลับมาถึงโจโฉ แล้วยื่นหนังสือให้โจโฉรับจดหมายมาอ่านโดยไม่ให้งำเต็กอ่าน โดยเนื้อหาในหนังสือระบุว่าจิวยี่ทำโทษอุกกายบาดเจ็บสาหัส เมื่อเนื้อความในหนังสือตรงกับที่งำเต็กแจ้ง จึงทำให้โจโฉยินดียิ่งนัก ส่วนงำเต็กเห็นโจโฉยินดีเช่นนั้น ก็คิดว่าคงต้องเป็นจดหมายของชั่วต้ง ชั่วโฮที่เอาข่าวในกองทัพมาแจ้งให้โจโฉได้รู้ โจโฉบอกงำเต็กว่า ให้ท่านกลับไปบอกอุกกาย กำหนดวันคืนจะมา ซึ่งเราจะไปรับ งำเต็กแก้มองตอบว่า เมื่อข้าพเจ้ามาอยู่กับท่านแล้ว ข้าพเจ้าไม่คิดจะกลับไป เพราะได้รับความลำบากมาก ครั้นจะเอานาสารกลับไปกลับมา เกรงว่าจิวยี่จะล่วงรู้ได้ การทั้งปวงจะเสียได้ ขอให้ท่านให้แต่งทหารไปกองทัพที่โน่น นำเอาสารไปบอกอุกกายดีกว่า เมื่อได้ฟังงำเต็ก ยิ่งทำให้โจโฉยินดียิ่งนัก แสร้งพูดว่า ทหารของตนเป็นคนนอก ครั้นเข้าไป จะทำให้แปลกตา การทั้งปวงจะแพร่พรายออกไป ท่านไปดีกว่า แต่งำเต็ก แก้มองทำบิตพล็อยอยู่นาน จนโจโฉบอกว่า ท่านอย่าได้ช้าอยู่เลย จงรีบไปเกิด โจโฉจึงได้มอบเงินและคำให้แก้งำเต็ก แต่งำเต็กได้ปฏิเสธ เพราะจะทำให้คนสงสัย จึงได้คืนให้โจโฉก่อน งำเต็กจึงได้นำเอาความทั้งหมดบอกแก้อุกกาย อุกกายบอกแก้งำเต็กว่า หากใช้คนอื่นไป เห็นที่ตนจะต้องเจ็บตัวฟรีแน่ๆ เนื่องจากโจโฉเป็นผู้มีสติปัญญา ฉลาดหลักแหลม รู้ทันคน จะต้องได้คนที่มีความสติปัญญา สามารถแก้ไขเฉพาะหน้า จึงจะสามารถตอบโจโฉได้ งำเต็กจึงขอตัวอุกกายไปค่ายกำเหลง ซึ่งเป็นค่ายทหารที่ชั่วต้งและชั่วโฮ ทำหน้าที่เป็นไส้ศึกให้กับโจโฉพักอยู่ เมื่องำเต็กไปถึงค่ายของกำเหลง ระหว่างที่กำลังสนทนากันอยู่นั้น ชั่วต้งและชั่วโฮกำลังเดินเข้ามาพอดี งำเต็กและกำเหลงก็เล่นละครตอบว่า ทำที่ว่า อยากจะเอาใจออกห่างจากจิวยี่ เนื่องจากไม่พอใจที่จิวยี่ได้ลงโทษอุกกาย ซึ่งเป็นทหารที่ซื่อสัตย์ ชั่วต้งและชั่วโฮแก้มองถามว่า พวกท่านมาปรึกษาหารือกันเพราะมีจิตใจอยากจะออกห่างจากจิวยี่ใช่หรือไม่ กำเหลงแสร้งถอดดาบออก ทำที่ที่จะฟันชั่วต้งชั่วโฮ พูดว่า สิ่งที่พวกเราคิดเป็นความลับ หากมีคนทั้งสองนำเอาไปบอกจิวยี่ ชีวิตของพวกเราทั้ง

สองก็หาไม่ ชั่วต่งและชั่วโฮจึงได้เผยความลับว่า แท้ที่จริงตนทั้งสองได้มาอยู่กับจิวอี้หาได้มาอยู่เพราะความบริสุทธิ์ใจไม่ แต่เพราะต้องการมาหาข่าว หากเมื่องำเต็กและกำเหลงต้องการอยากจะสวามิภักดิ์ต่อโจโฉ ตนเองจะนำหนังสือไปมอบตัวให้ งำเต็กทำที่เป็นดีใจ คุณเขาคำนับ ชั่วต่งและชั่วโฮจึงได้นำให้คนลอบเอาหนังสือส่งข่าวให้โจโฉ โจโฉจึงได้แจ้งแก่เหล่าทหารว่า บัดนี้ชั่วต่งและชั่วโฮแจ้งข่าวมาว่า กำเหลงซึ่งเป็นแม่ทัพหน้าพร้อมจะเป็นไส้ศึกในกองทัพจิวอี้ให้ แม้แต่อยู่กายก็ให้งำเต็กมาขอสวามิภักดิ์ด้วย ฝ่ายงำเต็กก็เขียนหนังสือให้ทหารถือไปให้โจโฉ กำหนดวันให้มารับตนและอยู่กาย เมื่อโจโฉได้รับจดหมายจากชั่วต่งและชั่วโฮ และงำเต็ก ก็นัดปรึกษาหารือกับทหารว่า บัดนี้ตนได้รับจดหมายสองฉบับ กำเหลงแม่ทัพกองหน้าจะรับเป็นไส้ศึกในกองทัพจิวอี้ แต่ทว่าโจโฉก็ยังไม่วางใจนัก จึงได้สั่งให้เจียวก้านเข้าไปหาข่าวในกองทัพของจิวอี้อีกรอบ แต่จิวอี้ทราบข่าวว่าเจียวก้านจะเข้ามาหาข่าวในกองทัพของตน มีความคิดว่า การทั้งปวงจะสำเร็จเพราะเจียวก้านคนนั้นแน่นอน ขงเบ้งเป็นผู้เดียวที่ล่วงรู้ทันแผนการนี้ ถึงกับเอ่ยปากว่า "กั๋งตั้งมียอดขุนพลเช่นนี้ มีหรือทัพโจโฉจะไม่แตก"⁷ ซึ่งก็เป็นดังคำของขงเบ้งในศึกเซ็กเพ็กโจโฉพ่ายแพ้อย่างย่อยยับ อยู่กายเป็นผู้วางแผนให้จิวอี้ใช้อุบายยอมสวามิภักดิ์ และเมื่อแผนเรือของตนเข้าหากองเรือของโจโฉแล้ว กว่ำฝ่ายโจโฉจะรู้ว่าแท้จริงแล้วเป็นเรือที่บรรทุกไปด้วยน้ำมันและวัตถุระเบิดก็สายไปแล้ว นำมาสู่ความพ่ายแพ้อย่างยับเยินของโจโฉในครั้งนี้ การบันทึกในประวัติศาสตร์ได้ยกความกล้าหาญและวีรกรรมครั้งนี้ของอยู่กายไว้มาก

การจัดกลอุบายเข้าในโกศล 3

การวางกลอุบายของวีรสการพราหมณ์ สำเร็จประโยชน์ได้ เพราะอาศัยความฉลาด สามารถตีสิ่งเล็กน้อยให้กระจ่างชัดได้ เพราะอาศัยความฉลาด รอบรู้ด้วยอุบาย เมื่อจัดกลอุบายเข้าในโกศล 3 สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ อายโกศล คือ ฉลาดในการนำอุบาย ไปใช้ในทางเจริญในฝ่ายตนเอง ในทางสร้างสรรค์ และเหตุของความเจริญ สร้างความเจริญแก่ฝ่ายตนเอง หมายถึงพิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายว่า เมื่อตนได้กระทำสิ่งนี้ ความเจริญย่อมเกิดขึ้นแก่ฝ่ายของตนเอง และความเสื่อมย่อมเกิดขึ้นแก่ฝ่ายตรงข้าม ผู้ฉลาดในอายโกศลนี้ ย่อมแจ้งชัดในเหตุและผลที่จะตามมา เมื่อวิเคราะห์ที่วีรสการพราหมณ์ทูลกับพระพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ชาววัชชีประกอบด้วยอุปทานิยธรรมแม้แต่ละอย่าง ก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย จะกล่าวไปยถึง ชาววัชชีประกอบด้วยอุปทานิยธรรม ๗ ประการเล่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ อนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินนครพระนามว่า อชาตศัตรูเวเทหิบุตร ไม่พึงทำการยุทธกับแคว้นวัชชี นอกจากจะเกลี้ยกล่อม ยุยงให้แตกกัน กาลนี้ไม่ควรรบ อาจสรุปได้ว่า แนวคิดของวีรสการพราหมณ์ จัดเป็นอุปายโกศล ฉลาดในการนำอุบาย ไปแก้ไขเหตุการณ์ หรือวิธีที่จะทำให้สำเร็จ หลีกเลี่ยงเหตุปัจจัยในความเสื่อมที่จะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายตนเอง มีสติปัญญาและไหวพริบ ในการดำเนินไปในทางให้ถึงความสำเร็จ สามารถแก่วิกฤตให้เป็นโอกาส สร้างปัญหาให้เป็นปัญญา

ในส่วนของอยู่กายนั้น มีการสร้างอุบายที่ค่อนข้างซับซ้อน มีการเล่นละครตบตากันเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อ อีกทั้งยังมีบุคคลอื่นๆเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอุบาย เพื่อให้อุบายมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพียงแต่ผู้ออกอุบายคนแรกไม่ใช่อุบายแต่เป็นจิวอี้ เพียงแต่อยู่กายเป็นผู้รับอาสาทำให้กลอุบายสำเร็จ

⁷ อยู่กาย. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2562, จากเว็บไซต์ <https://th.wikipedia.org/wiki/>

ลุล่วงไปด้วยดี ดังคำกล่าวของจิวอี้ว่า “หากท่านรับอาสา ท่านจะต้องรับอาญาจากเราอย่างหนัก กลอุบายทั้งปวงจึงจะสำเร็จได้ โจโฉจึงจะไม่มีข้อสงสัยในอุบายนี้” อู๋ยกยอรับอาสาเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ถึงตายก็ไม่เสียดายชีวิต ตั้งใจอาสาเอาโลหิตทาแผ่นดินให้ปรากฏ จิวอี้ได้ฟังมีใจยินดี คุณเขาคำนับ” เมื่อวิเคราะห์การใช้อุบายนี้เข้าในโกศล 3 ความฉลาดนี้ เหมือนกับแนวคิดของวัตรการพราหมณ์ หากมองในแง่ของอายุโกศล ฉลาดในการนำอุบาย ไปใช้ในทางเจริญ ในทางสร้างสรรค์ และเหตุของความเจริญ สร้างความเจริญแก่ตนเองและแต่สร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่น

ในส่วนที่เป็นอุปายโกศล ฉลาดในการนำอุบายไปใช้ในทางเสื่อม นำเอาความรู้ไปใช้ในทางเสียหายหรือสร้างเหตุแห่งความเสื่อมแก่ผู้อื่น ลักษณะของอุปายโกศล คือ ฉลาดในความเสื่อม ในความไม่เจริญ หากมองในส่วนของฝ่ายโจโฉ แนวคิดการใช้อุบายนี้ ย่อมไม่เป็นคุณต่อฝ่ายของโจโฉอย่างแน่นอน หากมองในส่วนของฝ่ายจิวอี้ การนำกลอุบายนี้มาใช้กลับเป็นอุปายโกศล ฉลาดในการนำอุบาย ไปแก้ไขเหตุการณ์หรือวิธีที่จะทำให้สำเร็จ หลีกเลี่ยงเหตุปัจจัยในความเสื่อม มีสติปัญญาและไหวพริบ ในการดำเนินไปในทางให้ถึงความสำเร็จ สามารถแก้วิกฤตให้เป็นโอกาส สร้างปัญหาให้เป็นปัญญา

บทสรุป

เมื่อพิจารณานำเอาอุบายทั้งสองเรื่องทั้งวัตรการพราหมณ์และอู๋ยกยอ มาวิเคราะห์ลงในโกศล 3 อย่าง ในพระพุทธานุสา สรุปลงได้ว่า อุบาย ที่นำมาใช้นั้นจะจัดเป็นโกศลไหน ขึ้นอยู่กับว่า ใครมอง และเป็นประโยชน์กับใคร หรือเสื่อมทั้งสองฝ่าย หรือว่าลดความสูญเสียให้น้อยลง เพื่อผลประโยชน์แก่ฝ่ายตนเป็นหลัก จะเป็นอุปายโกศล คือการนำเอาความฉลาดไปใช้ในทางความเจริญ สร้างสรรค์แก่ตนเองและผู้อื่น หรืออาจมองได้ว่าการใช้อุบายมักนำมาซึ่งความสูญเสียโดยส่วนเดียว จัดเป็นอุปายโกศล หากมองอีกด้านอาจเป็นอุปายโกศลของฝ่ายหนึ่ง ที่พยายามแก้ไขปัญหามา โดยลดหรือหลีกเลี่ยงปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหายทั้งสองฝ่าย ให้เหลือเพียงแค่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพียงฝ่ายเดียว

1. อายุโกศล ในแง่มองว่าเป็นการนำเอาความฉลาดไปใช้ในทางความเจริญ อู๋ยกยอและวัตรการพราหมณ์ สามารถนำความรู้และสติปัญญาของตน มาสร้างความเจริญให้แก่ฝ่ายของตน

2. อุปายโกศล มองในแง่การสูญเสีย ฝ่ายโจโฉและเมืองไวสาตี ย่อมไม่เกิดประโยชน์จากการกระทำของฝ่ายจิวอี้และพระเจ้าอาตคัตรุ เพราะฝ่ายโจโฉและเมืองไวสาตี เป็นฝ่ายถูกกระทำจากการนำเอาสติปัญญาของวัตรการพราหมณ์และอู๋ยกยอมาสร้างความเสียหายให้แก่ตน

3. อุปายโกศล ความฉลาดในการแก้ไขปัญหามา ผลักวิกฤตให้เป็นโอกาส หากเน้นชัดในเรื่องนี้ ทำให้เห็นว่า ทั้งวัตรการพราหมณ์และอู๋ยกยอ มีความเด่นชัดในเรื่องการใช้สติปัญญาของตนในการแก้ไขปัญหามา ตั้งแต่การวิเคราะห์อะไรคือปัญหา อะไรคือสาเหตุทำให้เกิดปัญหา หนทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหามา และการหาทางออกของปัญหา จนเป็นเหตุทำให้การใช้อุบายของวัตรการพราหมณ์และอู๋ยกยอก็สำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562)

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2542.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. พระสูตรและอรรถกถาแปล. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เจ้าพระยาพระคลัง (หน). สามก๊ก. บริษัท เดอะ บุกส์ เลิฟเวอร์ จำกัด. 2547.

อริเทพ ผาหา. กุศโลบาย: ศึกษาการใช้ปัญญาเพื่อการแก้ไขปัญหที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
เถรวาท.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่น, 2546

พระมหาพงษ์ประภากรณ วิสุทธิญาณเมธี. การใช้อุบาย. พระยา: เจริญอักษรการพิมพ์, 2561.

Domien Keown. **Contemporary Buddhist Ethics**. London: Curzon Press, 2000.

Richard A Gard (Edited). **Buddhism**. New York: George Braziller, 1962.